



Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2016

SEAN-GHRÉIGIS — ARDLEIBHÉAL

(400 marc)

AM: 3 huaire an chloig

DÉ LUAIN, 20 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30 – 12.30

1. Freagair Roinn A nó Roinn B:-

[50]

A. Cuir Gréigis air seo:-

Bhí an oiread sin fuatha ag an Aithneach Tiomón do dhaoine nach dtagadh sé riamh chuig tionól na saoránach. Le hAlcaibiaidéas amháin a bhí sé sásta am a chaitheamh. Nuair a d'fhiafraigh duine éigin de cén fáth a raibh an oiread sin grá aige dó, mar ní raibh fear níos measa ná é sa chathair, dúirt Tiomón, “Mar tá a fhios agam go dtarraingeoidh sé a lán olcais ar na hAithnigh.” Agus nuair a bhí béile á chaitheamh aige le fear eile, a dúirt go raibh an bia an-mhaith, d'fhreagair Tiomón, “Beidh sé níos fearr fós nuair nach mbeidh tusa anseo.”

Tiomón: Τίμων (–ωνος). Alcaibiaidéas: Ἀλκιβιάδης (–ου). Caithim : διάγω.

Caithim béile: δειπνέω bia: ὁ σίτος.

NÓ

B. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair i nGaeilge na ceisteanna ina dhiaidh:-

(Tá deireadh ag teacht le Cogadh na Peilipinéise. Tosaíonn na hAithnigh a phlé téarmaí síochána.)

οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἠπόρουσαν τί χρῆ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμμάχων αὐτοῖς ὄντων οὔτε σίτου· ἐνόμιζον δὲ οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν διότι διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν ἀνθρώπους μικροπολίτας οὐδ' ἐπὶ μιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρα ἢ ὅτι Λακεδαιμονίοις συνεμάχουν. ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σίτος ἐπελελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρ' Ἀγιν, βουλόμενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ, καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιεῖσθαι. ὁ δὲ αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἵεναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα. οἱ δ' ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ καὶ ἐπύθοντο οἱ ἔφοροι αὐτῶν ἃ ἔλεγον, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἴ τι δέονται εἰρήνης, κάλλιον ἦκειν βουλευσαμένους. ἐπεὶ δὲ οἱ πρέσβεις ἦκον οἴκαδε καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν· ᾤοντο γὰρ ἀνδραποδισθῆσθαι, καὶ ἕως ἂν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς τῷ λιμῷ ἀπολεῖσθαι.

μικροπολίτης: saoránach i stát beag.

ἐπιλείπω: Teireann orm, Téann díom.

συνθήκαι: conradh.

κύριος: údaraithe, cumasaithe.

ἀνδραποδίζω: cuirim i ndaoirse.

- (a) Cad iad na cúiseanna a d'fhág na hAithnigh éiginnte faoi cad ba chóir dóibh a dhéanamh? (7)
- (b) Cén fáth ar cheap siad nach raibh slánú ar bith i ndán dóibh? (6)
- (c) Cén t-am ar sheol siad ambasadóirí chuig Agis? (6)
- (d) Cad iad na coinníollacha ar ar theastaigh uathu conradh a dhéanamh? (7)
- (e) Cén freagra a thug Agis orthu, agus cén fáth a ndúirt sé é seo? (6)
- (f) Cén chaoi a mbainfí síocháin amach, dar leis na heifir? (6)
- (g) Cén chaoi ar glacadh leis seo san Aithin nuair a thug na hambasadóirí a dtuairisc air? (6)
- (h) Cén fáth ar mhothaigh na saoránaigh mar sin? (6)

A.

- (i) *(Na hIndiaigh a bhfuil cónaí orthu in aice le Caspatyrus, tagann said ar ór sa ghaineamhlach le cabhair ó sheangáin agus ó chamaill.)*

ἄλλοι δὲ τῶν Ἰνδῶν Κασπατύρω πόλει εἰσὶ πρόσουροι. οὗτοι καὶ μαχιμώτατοί εἰσι Ἰνδῶν καὶ οἱ ἐπὶ τὸν χρυσὸν στελλόμενοί εἰσι οὗτοι· κατὰ γὰρ τοῦτό ἐστι ἔρημιή διὰ τὴν ψάμμον. ἐν δὲ ὧν τῇ ἔρημῇ ταύτῃ καὶ τῇ ψάμμῳ γίνονται μύρμηκες μεγάθεα ἔχοντες κυνῶν μὲν ἐλάσσονα, ἀλωπέκων δὲ μέζονα. οὗτοι ὧν οἱ μύρμηκες ποιούμενοι οἴκησιν ὑπὸ γῆν ἀναφορέουσι τὴν ψάμμον κατὰ περ οἱ ἐν τοῖσι Ἑλλησι μύρμηκες κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰσὶ δὲ καὶ τὸ εἶδος ὁμοιότατοι· ἡ δὲ ψάμμος ἡ ἀναφερομένη ἐστὶ χρυσίτις. ἐπὶ δὲ ταύτην τὴν ψάμμον στέλλονται ἐς τὴν ἔρημῆν οἱ Ἰνδοί, ζευξάμενος ἕκαστος καμήλους τρεῖς· αἱ γὰρ σφι κάμηλοι ἵππων οὐκ ἦσσονες ἐς ταχυτήτά εἰσι, χωρὶς δὲ ἄχθεα δυνατώτερα πολλὸν φέρειν.

HÉARADATAS (90)

πρόσουρος (+ Tuiseal Tabharthach): in aice le. στέλλω ἐπί: cuirim fios ar.
κατὰ ... τοῦτο: sa réigiún seo. ἔρημιή: gaineamhlach. ψάμμος: gaineamh.
μύρμηξ: seangán. ἀλώπηξ: sionnach, madra rua. κατὰ περ: díreach mar. εἶδος: riocht, cruth.
ζεύγνυμαι: cuirim úim ar. χωρὶς: seachas. ἄχθος: ualach.

NÓ

- (ii) *(Le linn tionóil den arm, cuireann Leon as Thurii in iúl go bhfuil tuirse air ó bheith ag taisteal ar thalamh; molann Cheirisophus réiteach dó.)*

ἐκ δὲ τούτου συνελθόντες ἐβουλεύοντο περὶ τῆς λοιπῆς πορείας· ἀνέστη δὲ πρῶτος Λέων Θούριος καὶ ἔλεξεν ᾧδε. “ἐγὼ μὲν τοίνυν,” ἔφη, “ὦ ἄνδρες, ἀπείρηκα ἤδη συσκευαζόμενος καὶ βαδίζων καὶ τρέχων καὶ τὰ ὄπλα φέρων καὶ ἐν τάξει ἰὼν καὶ φυλακὰς φυλάττων καὶ μαχόμενος. ἐπιθυμῶ δὲ ἤδη παυσάμενος τούτων τῶν πόνων, ἐπεὶ θάλατταν ἔχομεν, πλεῖν τὸ λοιπὸν καὶ ἐκταθεῖς ὥσπερ Ὀδυσσεὺς ἀφικέσθαι εἰς τὴν Ἑλλάδα.”

ταῦτα ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται ἀνεθορύβησαν ὡς εὐ λέγοι· καὶ ἄλλος τὰ αὐτὰ ἔλεγε, καὶ πάντες οἱ παριόντες. ἔπειτα δὲ Χειρίσοφος ἀνέστη καὶ εἶπεν ᾧδε. “φίλος μοί ἐστιν, ὦ ἄνδρες, Ἀναξίβιος, ναυαρχῶν δὲ καὶ τυγχάνει. εἴαν οὖν πέμψητέ με, οἶομαι ἂν ἐλθεῖν καὶ τριήρεις ἔχων καὶ πλοῖα τὰ ἡμᾶς ἄξοντα.”

XEINEAFÓN (90)

ἀπείρηκα (+ Rangabháil): táim tuirseach de. συσκευάζομαι: pacálaim suas mo bhagáiste.
ἐκτείνομαι: táim sínte amach (i mo chodladh). ναυαρχέω: táim i gceannas ar chabhlach.

B.

- (i) *(Tá Neoptolemus ar tí an bhanphrionsa Traíoch Polyxena a íobairt do thaibhse a athar, Aichill. Éilíonn Polyxena an ceart aghaidh a thabhairt ar a bás agus í saor gan cheangal.)*

εἶτ' ἀμφίχρυσον φάσγανον κώπης λαβὼν
ἐξεῖλκε κολεοῦ, λογάσι δὲ Ἄργείων στρατοῦ
νεανίαις ἔνευσε παρθένον λαβεῖν.
ἦ δ', ὥς ἐφράσθη, τόνδ' ἐσήμηνεν λόγον·
“ὦ τὴν ἐμὴν πέρσαντες Ἄργεῖοι πόλιν,
ἐκούσα θνήσκω· μή τις ἄψηται χροὸς
τοῦμοῦ· παρέξω γὰρ δέρην εὐκαρδίως.
ἐλευθέραν δέ μ', ὥς ἐλευθέρα θάνω,
πρὸς θεῶν, μεθέντες κτεínaτ'· ἐν νεκροῖσι γὰρ
δούλη κεκλήσθαι βασιλῆς οὔσ' αἰσχύνομαι.”
λαοὶ δ' ἐπερρόθησαν, Ἀγαμέμνων τ' ἄναξ
εἶπεν μεθεῖναι παρθένον νεανίαις.

EOIRIPIDÉAS (90)

ἀμφίχρυσος: órnite ar fad. φάσγανον: claiómh. κώπη: dornchla, feirc. κολεόν: truaille.
λογάς: riochta, roghnaithe. νεύω: clonaim mo cheann, déanaim comhartha cinn.
φράζομαι: airím, braithim. σημαίνω: fógraím, deirim. πέρθω: Sciosaim, creachaim.
ἄπτομαι (+ Tuiseal Ginideach): teagmhaím le. χροός: (Tuiseal Ginideach χρώς) craiceann.
δέρη: muineál. μεθήμι: fuasclaím, scaoilim saor. βασιλῆς: banphrionsa.
ἐπιρροθέω: gáirim le teann measa.

NÓ

- (ii) *(Agraíonn Hóiméar na Béithe agus Iphidamas, mac Antenor, á chur in aithne aige. Ba é ba thúisce a chuaigh i ngleic le hAgaiméamnón i gcath na linne sin.)*

ἔσπετε νῦν μοι, Μοῦσαι Ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι,
ὅς τις δὴ πρῶτος Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν
ἢ αὐτῶν Τρώων ἢ ἐκλειτῶν ἐπικούρων.
Ἴφιδάμας Ἀντηνορίδης ἧς τε μέγας τε,
ὅς τράφη ἐν Θρήκη ἐριβώλακι, μητέρι μῆλων·
ὅς ῥα τότε Ἀτρεΐδew Ἀγαμέμνονος ἀντίος ἦλθεν.
οἱ δ' ὅτε δὴ σχεδὸν ἦσαν ἐπ' ἀλλήλοισιν ἴοντες,
Ἀτρεΐδης μὲν ἄμαρτε, παραὶ δὲ οἱ ἐτράπετ' ἔγχος,
Ἴφιδάμας δὲ κατὰ ζώνην θώρηκος ἔνερθεν
νύξ', ἐπὶ δ' αὐτὸς ἔρεισε βαρεῖη χειρὶ πιθήσας.

HÓIMÉAR (90)

ἔσπετε: (Modh Ordaitheach) Inis. ἐπίκουρος: comhghuaillí fir. ἧς: maith.
ἐριβώλαξ: torthúil. τὰ μῆλα: caoirigh. σχεδόν: in aice.
παραί: teann le taobh. ζώνη: coim, lár. θώρηξ: lúireach.
νύσσω: pollaim. ἐπερείδω: brúim ar aghaidh, tiomáinim i gcoinne.
πίθεω (+ Tuiseal Tabharthach): braithim ar.

3. Freagair Roinn A nó Roinn B sa cheist seo:-

[80]

A.

(i) Cuir Gaeilge air seo :-

(50)

λέγει Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· ὦ βασιλεῦ, ἐπεῖτε ἀρρωδέειν οὐδὲν ἔαυτοῦ πρῆγμα, σὺ δέ με συμβουλίην ἔνδεξαι· ἀναγκαιῶς γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρηγμάτων πλεῖνα λόγον ἔκτεῖναι. Κύρος ὁ Καμβύσεω Ἰωνίην πᾶσαν πλην Ἀθηνέων κατεστρέψατο δασμοφόρον εἶναι Πέρσησι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμβουλεύω τοι μηδεμιῇ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας· καὶ γὰρ ἄνευ τούτων οἳοί τε εἶμεν τῶν ἐχθρῶν κατυπέρτεροι γίνεσθαι. ἢ γὰρ σφεας, ἢν ἔπωνται, δεῖ ἀδικωτάτους γίνεσθαι καταδουλομένους τὴν μητρόπολιν, ἢ δικαιοτάτους συνελευθεροῦντας. ἀδικώτατοι μὲν νυν γινόμενοι οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῖν προσβάλλουσι, δικαιοτάτοι δὲ γινόμενοι οἳοί τε δηλήσασθαι μεγάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. ἐς θυμὸν ὦν βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος ὡς εὖ εἴρηται, τὸ “μὴ ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι.”

A WORLD OF HEROES

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist):- (30)

- Cé hé Artabanos? Déan achoimre ghearr ar an bplé a rinne sé le Xeirxéas.
- Déan trácht ar an gcaoi ar léirigh Héaradatas carachtar Xeirxéas.
- Rianaigh an bealach a lean na Peirsigh nuair a rinne siad ionsaí ar an nGréig agus luaigh cén fhadhb ba dhúshlánaí, dar leat, a chruthaigh an bealach seo dóibh.
- Cén fáth a gceapann Héaradatas gurbh iad na hAithnigh slánaitheoirí na Gréige?
- Mínigh tuiseal ἐχθρῶν agus modh ἔπωνται a bhfuil líne fúthu sa sliocht thuas.

B.

(i) Cuir Gaeilge air seo:-

(50)

ΜΗ. Ἰᾶσον, αἰτουμαί σε τῶν εἰρημένων
συγγνώμον' εἶναι· τὰς δ' ἐμὰς ὀργὰς φέρειν
εἰκός σ', ἐπεὶ νῶν πόλλ' ὑπέργασται φίλα.
ἐγὼ δ' ἐμαυτῇ διὰ λόγων ἀφικόμην
κάλοιδόρησα· ἴσχετλία, τί μαίνομαι
καὶ δυσμεναίνω τοῖσι βουλευουσιν εὖ,
ἐχθρὰ δὲ γαίης κοιράνοις καθίσταμαι
πόσει θ', ὅς ἡμῖν δρᾶ τὰ συμφορώτατα,
γῆμας τύραννον καὶ κασιγνήτους τέκνοις
εμοῖς φυτεύων; οὐκ ἀπαλλαχθήσομαι
θυμοῦ; τί πάσχω, θεῶν ποριζόντων καλῶς;
οὐκ εἰσὶ μὲν μοι παῖδες, οἶδα δὲ χθόνα
φεύγοντας ἡμᾶς καὶ σπανίζοντας φίλων;
ταῦτ' ἐννοήσασ' ἡσθόμην ἀβουλίαν
πολλὴν ἔχουσα καὶ μάτην θυμουμένη.

THE INTELLECTUAL REVOLUTION

(ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceisteanna seo a leanas. (Tá deich marc ag gabháil le gach ceist):- (30)

- Cén chaoi a bhfuil dearcadh Mhéidé sa sliocht thuas difriúil leis an dearcadh a léirigh sí níos luaithe i leith Iasón? Mínigh an t-athrú.
- Cén chaoi ar chosain Iasón é féin roimhe sin nuair a d'ionsaigh Méidé é? Mínigh cé acu atá aon phointe dá chuid bailí, dar leat.
- An dtéann léiriú Eoiripidéas ar Mhéidé in aghaidh dhearcadh Ghréagaigh na linne sin ar mhná, dar leat? Mínigh do fhreagra.
- Scríobh nótaí gairide ar **dhá cheann ar bith** díobh seo:- na Paidagogos; Kreon; Glauke.
- Déan **an dara líne** sa sliocht thuas a scanadh. Marcáil na cainníochtaí agus ainmnigh an mheadaracht.

4. Freagair **trí** cinn de na ceistanna seo a leanas. Ní mór ceist **amháin** ar a laghad a roghnú as Roinn A agus ceist **amháin** as Roinn B. Is féidir an **tríú** ceist a roghnú as Roinn A **nó** as Roinn B. (Tá tríocha marc ag gabháil le gach ceist):- [90]

A.

- (i) Tabhair breac-chuntas ar an bpáirt a ghlac Nicias i gCogadh na Peilipínise agus déan meastóireacht ar a thréithe mar cheannaire.
- (ii) Scríobh nótaí ar **dhá cheann ar bith** díobh seo a leanas:-
An Réabhlóid san Aithin in 411 R.Ch.; Máirseáil na 10,000; Iasón as Pherae; Epaminondas.
- (iii) Cén t-éacht **ba mhó** a rinne Alastar Mór, agus cén rud **ba mheasa** a rinne sé, dar leat? Mínigh agus cosain do roghanna.
- (iv) Tabhair breac-chuntas ar na leasuithe a thug Solon isteach san Aithin agus déan meastóireacht ar a dtábhacht.

B.

- (i) Ainmnigh roinnt de na gnéithe sainiúla a bhaineann leis an bhfilíocht Hóiméarach agus mínigh cén fáth, dar leat, ar fiú staidéar a dhéanamh uirthi fós sa lá atá inniu ann.
- (ii) Tabhair cuntas ar shaol agus ar shaothar Phlatóin agus déan trácht ar a thábhacht mar fhealsamh.
- (iii) Gan an Partanón a chur san áireamh, cén teampall sa tSean-Ghréig is fearr leat? Déan cur síos ar a phríomhghnéithe agus mínigh do rogha.
- (iv) Tar éis duit breathnú ar na Fótagraif **A**, **B** agus **C** thíos, freagair **dhá cheann ar bith** de na ceistanna seo a leanas:-
 - (a) An vása Dubh-Fhíorach nó vása Rua-Fhíorach é an vása i bhFótagraf **A**? Déan trácht achomair ar conas a léirigh an t-ealaíontóir an radharc. (Maraíonn Apalló agus Artaimís leanaí Niobe).
 - (b) Cen cineál dealbhóireachta a thaispeántar i bhFótagraf **B**? Scríobh nóta gairid ar a gnéithe sainiúla.
 - (c) Ainmnigh an dealbh a thaispeántar i bhfótagraf **C** agus déan meastóireacht achomair uirthi mar eiseamláir den dealbhóireacht Ghréagach.

A



B



C



Tógadh an Fótagraif **A**, **B** agus **C** as Google Images.

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán